# PŘÍSPĚVEK K FAUNISTICE KRASCŮ MORAVY A SLOVENSKA S EKOLOGICKÝMI A BIONOMICKÝMI POZNÁMKAMI

# BEITRAG ZUR FAUNISTIK PRACHTKÄFER MÄHRENS UND DER SLOWAKEI MIT DEN EKOLOGISCHE UND BIONOMISCHE BEMERKUNGEN

## ( COLEOPTERA BUPRESTIDAE )

Vítězslav Kubáň

Cílem tohoto příspěvku je seznámit širokou entomologickou veřejnost s několika zajímavými nálezy krasců na našem území, z nichž některé lokality jsou pro jednotlivé druhy nové a nález druhu Agrilus guerini Lac. je nový pro ČSSR. Dále uvádím své poznatky z ekologie a bionomie uvedených druhů.

Pokud není v textu jinak uvedeno, sběry a determinace jsem prováděl sám, exempláře jsou v mé sbírce. Za pomoc při sestavování článku děkuji Ing. Miroslavu Kocourkovi a RNDr. Svatopluku Bílému.

Dicerca acuminata Pall. - Slovakia or.,Stakčín 8. 8. 1973, 3 ex. chyceny společně s Agrilus betuleti Ratz., A.graminis C. et G., A. viridis L.(Buprestidae) a Xylotrechus capricornis Gebl., Acanthoderes clavipes Schr.(Cerambycidae) za poledního žáru, nehnutě sedící na řezu čerstvě pokácených bříz (Betula). Vývoj v suchém i nahnilém dřevě kmínků a větví vysluněných bříz, kukelní komůrka je těsně pod povrchem dřeva. Má víceletý vývoj.

Dicerca berolinensis Hrbst. - Moravia centr., Vyškov 1.6.1973, 1 mrtvý ex. nalezen na zemi habrového porostu; Slovakia or. Plešivec, mnoho ex. vypěstováno z polosuchých pahýlů habru (Carpinus), nalezených na vysluněných okrajích listnatého lesa. Vyvíjejí se i v suchých kmenech a silnějších větvích různých listnatých stromů, např. buku (Fagus), hlohu (Crataegus), hrušně (Pirus),habru (Carpinus), dubu (Quercus) ap., obdobně jako D. acuminata Pall.

Phaenops formaneki Jakobs. - Moravia or. Rohatec 11. 7. 1972, 2 ex. na okrajových usychajících borovicích za slunečného počasí v odpoledních hodinách; 26. 7. 1974 1 ex. tamtéž; Slovakia occ., Malacky 31. 7. 1974 3 ex. stejným způsobem; Moravia mer., Pavlovské kopce, 4 ex. vypěstoval Josef Hála (det. Sv. Bílý). Tento velmi vzácný druh je znám v ČSSR z několika lokalit: záp. Slovensko (Malacky),jižní Morava (Rohatec,Bzenec,Pavlovské kopce) a v poslední době byl chytán i v jižních Čechách nově popsaná rasa : Phaenops formaneki bohemica Bílý .Vyvíjí se v borovicích (Pinus). Samička klade zpravidla do suchých nebo schnoucích, 5-15 cm silných větví, nejraději na výslunných okrajích borových lesů. Larva

postupně vyžírá asi 4-10 mm široký, mělký požerek, velice podobný požerku Anthaxií, na rozhraní dřeva a kůry, jen málo ponořený do dřeva. Požerek je ucpán zrnitě polokruhovitými vrstvičkami zbytku žíru, červenohnědý s bělavými částečkami dřeva. Až při vniku do dřeva se objeví ploška žlutobílých pilin. Larva se kuklí v mělké jamce pod kůrou nebo, hlavně v tenších větvích, vytváří šikmo popoženou komůrku pod povrchem dřeva. Výletový otvor je oválný, totožný se zálezem. Vývoj dvouletý.

Anthaxia hackeri Friw. - Moravia mer., Břeclav 3. 3. 1974 1 ex. z jilmu (Ulmus); Moravia mer., Dolní Věstonice více ex. v prosinci z jilmu. Vyvíjí se ve větvích a kmenech, zatím zjištěn pouze na této dřevině.

Anthaxia semicuprea Kust. - Moravia Mer., Břeclav 16. 3. 1974 7 ex. z vrcholových větví jilmu (Ulmus); Slovakia mer., Kováčov 10.5.1974 1 ex. na květu jestřábníku (Hieracium); Moravia mer., Břeclav 16.11.1975 více ex. z osluněných větví jilmů a babyk (Acer campestre). Dále byl zjištěn v ovocných i jiných listnatých stromech. Napadá hlavně 1-5 cm silné větve, kde larva postupně vyžírá až 4 mm širokou chodbičku pod kůrou. Požerek je zrnitě, půlkruhovitě vrstvený, červenohnědý se žlutavými částečkami dřeva a jako u většiny Anthaxií do dřeva jen mělce prohlouben. Na konci požerku se objevuje typická ploška žlutobílých, jemných pilin, prozrazující tařka kolmý zález do dřeva, kde se larva kuklí. Výletový otvor je totožný se zálezovým, oválný. Vývoj je jedno- až dvouletý. Druh přezimuje jako imago, vylétá někdy již koncem dubna.

Anthaxia candens Panz. - Moravia cenrt., Vyškov, několik ex. z kůry třešně (Cerasus); Slovakia mer., Plešivec 20.2.1974 mnoho ex. pod kůrou mahalebky (Cerasus mahaleb), společně s Ptosima flavoguttata Ill. a Anthaxia nitidula signaticollis Kryn. Vývoj pod kůrou nebo v kůře třešní, kuklí se buď v typické komůrce ve dřevě nebo v kůře. Imago je vyvinuto již koncem léta, vývoj 2 - 3 letý.

Nalanda fulgidicollis Luc. - Moravia mer., Kobylí 30.6.1973 1 ex. smykem při silném větru na okraji dubového lesa. Larva kroužkuje ještě rostoucí osluněné větvičky dubů.

Agrilus guerini Lac. - Moravia ventr., Vyškov 22.7.1973 1 ex. vypěstoval Ing. Mir. Kocourek. Tento druh, známý zatím z Německa, Francie, Rakouska, Maďarska, Polska, Ukrajiny a jižního Švédska, žije ve dřevě ještě rostoucích větví a kmínků jív (Salix caprea), spolu s Xylotrechus panterinus Sav. Nový druh pro Československo !

Agrilus subauratus Gebl. - Moravia, centr., Vyškov, vypěstováno více ex. z větví jívy (Salix caprea) . Výletové otvory různého stáří jsem nalezl v jívách v okolí Znojma, Blanska a Pelhřimova. Tento

druh se vyvíjí v 0,5 - 4 cm silných větvích vrb (Salix caprea, S. purpurea, S. aurita). 40-60 cm dlouhý požerek je velice zajímavý a složitý. Samička klade vajíčko do suchých pahýlků tenkých větviček, odkud larva přejde do živého dřeva. Nejprve jde pod kůrou po nepravidelné křivce kolem dokola a posléze vnikne do dřeva. Její složitý, tařka spirálovitý požerek pokračuje zde a někdy přechází i do silnější větve. Velmi často během svého žíru larva vytváří skoro kolmou odbočku na povrch dřeva, kterou lze poznat po odstranění kůry podle ucpaného, oválného až kulatého otvůrku - "očka". Příčina tvoření tohoto " očka " mi není známa, bude však pravděpodobně souviset s žírem v syrovém dřevě. V konečné fázi vytváří larva 2-8 cm dlouhý útvar, podobný "hřebínku". Jedná se o podobné odbočky a "očka", avšak jdoucí v řádce těsně za sebou v počtu až 14, na kůře tenších větví velice dobře viditelných. Kukelní komůrka je většinou až 1 - 5 cm za tímto "hřebínkem", někdy se však larva obrátí a vytváří komůrku před ním.Komůrka je šikmo směrována. Vyletový otvor není larvou předhryzán až na povrch dřeva, ale imago se prokusuje 1 - 5 mm vrstvou dřeva a kůry. Druh přezimuje jako larva nebo kukla, velmi výjímečně však i jako imago. Vývoj je dvouletý.

Agrilus cyanescens Ratz. - Moravia centr., Vyškov V. - VI.1974 mnoho ex. vypěstováno ze zimolezu (Lonicera). Jako předešlý se vyvíjí v ještě rostoucích větvích, které někdy odumírají až po druhé generaci. Většinou se jednalo o silně napadené větve a druhá generace se vyvíjela již v suchém dřevě. Larva má opět složitý požerek, střídavě pod kůrou a ve dřevě, nikdy však nejde až do středu (s výjimkou tenkých větviček),nejvýše 0,5 cm pod povrch.Směr žíru se několikrát změní a navenek se jeví zduřeninami a popraskáním kůry. Kuklí se v komůrce ve dřevě, směrované šikmo vzhůru,asi 2mm hluboko. Na rozdíl od předešlého druhu, kde jsem nacházel jen jednotlivé požerky, se Agrilus cyanescens vyskytuje hromadně, několik exemplářů v jedné větvi až 5 kusů na 20 cm . Vývoj je jedno- až dvouletý.

Agrilus betuleti Ratz. - Slovakia or., Stakčín 4. - 10. 8. 1973 4 ex., 4. - 6. 8. 1974 4 ex.; Nová Sedlica 9. - 10. 8. 1974 3 ex., vše chytáno na větvích břízy. (Hladil det.).

Agrilus graminis Cast et Gory - více ex. na lokalitách spolu s předešlým. Vývoj zde pravděpodobně v bříze (Betula) .

Agrilus hyperici Creutz. - Moravia or., Rohatec 27. - 30.7.1974 stovky ex. smýkáním třezalky(Hypericum)na písčitem náspu trati. Při sběru byly nejlepší výsledky v ranních a večerních hodinách,přes polední horka pak velmi slabé, podmíněné značnou pohyblivostí

imag. Pozorováním jsem zjistil, že v této době jsou imaga tařka stále v letu, jen na několik vteřin usedají na stonky a listy rostliny.

Druh se vyvíjí v kořínčích třezalky. Ještě koncem července jsem při hledání starých požerků a výletových otvorů nacházel nevykousaná imaga. Samičky kladou vajíčka do stonků rostoucích bylin, 5-10 cm nad zemí. Našel jsem nejvíce tři požerky s výletovými otvory v jedné rostlince. Požerek je zpočátku nepravidelně klikatý, pod pokožkou, až při vniku do kořenových částí se ponoří hlouběji a víceméně se srovná do pozvolné spirály. Larva jde až 15 cm do nejtenších částí kořenů, kde se obrátí a postupuje zpět. Kuklí se buď těsně pod přechodem kořene ve stonek nebo na úrovni země. Výletový otvor je kulatý, vývoj jednoletý.

## Zusammenfassung

Autor behandelt in seinem Beitrag die neuen Lokalitäten, Ekologie und Bionomie mancher Arten der Familie Buprestidae auf dem mährischen und dem slowakischen Gebiet. Der Auftreten der Art Agrilus guerini Lac. ist neu für das Gebiet der ČSSR.

## Literatura

Richter, A., 1949: Zlatki. Fauna SSSR, 13, 2. Akademia nauk SSSR, Moskva.

Roubal, J., 1930: Katalog Coleopter Slovenska a Podkarpatska, 2, 3. Bratislava.

Reitter, E., 1911: Fauna Germanica, Käfer, III: 181 - 186, Stuttgart.

Běj-Bijenko, G. J., 1965: Opredělitěl nasekomych evropěj - skoj časti SSSR, Žestkokrylyje i věěrokrylyje. " Nauka ", Moskva-Lenigrad.

Gottwald, J., 1968: Příspěvek k systematice a faunistice krasců Československa Col., Buprestidae . Acta ent. bohemoslovaca, 65: 325 - 329.

Adresa autora (Anschrift des Autors) :

Vítězslav Kubáň, Kostelecká 364, 796 01 Prostějov.